

Beograd, 8. novembra 2012.

USTAVNA REVIZIJA U SRBIJI: ASPEKTI I MOGUĆA REŠENJA

Ustav Srbije treba promeniti na način koji će obezbediti legitimitet od strane građana i usaglašenost sa najvišim međunarodnim i političkim standardima i koji će biti rezultat široke i sveobuhvatne javne rasprave, zaključeno je u diskusiji povodom predstavljanja novog predloga za praktičnu politiku “Ustavna revizija u Srbiji: aspekti i moguća rešenja”.

Na šestogodišnjicu Ustava Srbije pokrenuta je inicijativa o njegovoj promeni i ustavnoj reviziji, a diskusija je bila posvećena razmatranju mogućnosti za promenu uzimajući razloge legitimiteta kao ključne za revidiranje postojećeg. Centralno mesto predstavljene analize je iznalaženje optimalne demokratske procedure koja bi dovela do usvajanja novog Ustava i koja bi omogućila da duboka kriza legitimiteta bude prevaziđena. Skupu su, osim članova i članica Istraživačkog foruma, prisustvovali i predstavnici relevantnih državnih institucija, organizacija civilnog društva, medija, akademske i zainteresovane javnosti.

Vladimir Pavićević, predsednik Istraživačkog foruma i koautor predloga je istakao da Istraživački forum u okviru svog delovanja uvek nastoji da reaguje na uočene probleme u političkoj zajednici što je slučaj i kada je u pitanju najnoviji predlog praktične politike „Ustavna revizija u Srbiji: aspekti i moguća rešenja“.

„Predstavljanje ovog rada zakazali smo na šestu godišnjicu tzv. Mitrovdanskog ustava sa namerom da skrenemo pažnju na potrebu da se Ustav promeni, ali i da ukažemo na moguće procedure kroz koje je moguće doći do te promene.“ On je napomenuo da je planirana izrada još dva predloga praktične politike na temu promene Ustava u kojima će se analizirati postojeći tekst i predložiti sadržaj novog Ustava.

U radu su analizirana tri moguća scenarija za ustavnu reviziju u Srbiji: izmena postojećeg Ustava Republike Srbije amandmanima, donošenje novog Ustava proglašavanjem aktuelnog saziva Parlamenta ustavotvornim i donošenje novog Ustava nakon raspisivanja izbora za Ustavotvornu skupštinu. Zaključak autora jeste da je najbolje od svih mogućih rešenja raspisivanje izbora za Ustavotvornu skupštinu koja bi sačinila novi tekst najvišeg pravnog akta Republike Srbije.

Konstatujući da je jedna od osnovnih karakteristika u srpskoj političkoj zajednici odsustvo smisla za pravo, istakao je da u domaćem političkom sistemu postoji udaljenost od dva veoma važna ideala koja moraju da budu u središtu svakog demokratskog sistema - pravna država i vladavina prava.

„Postojeći Ustav Srbije ne ispunjava tri osnovne funkcije najvišeg državnog akta: uređivačku, ograničavajuću i identitetsku, odnosno nije unapredio zaštitu građanskih sloboda

i prava, nije uspeo da obezbedi kontrolu vlasti, niti je odgovorio na pitanje našeg identiteta kao države“, rekao je Pavićević. Takođe, istakao je kontradiktornu situaciju u kojoj se predsednik države, premijer i potpredsednik Vlade u različitoj meri (ne) pridržavaju odredaba Ustava.

„Stav Istraživačkog foruma o potrebi da se Ustav promeni leži u njegovim manjkavostima i disfunkcionalnosti, a ne u bilo kakvoj ideološkoj ili političkoj orijentaciji“, zaključio je Pavićević.

Vladimir Džamić, član Istraživačkog foruma i koautor teksta, obrazložio je zaključak da je Ustav neophodno promeniti predstavljajući kontekst u kom je pre šest godina Ustav, iako legalno, donet na nedovoljno transparentan način koji nije obezbedio legitimitet i javnu raspravu o njegovom sadržaju. Indikativno je, ocenio je on, da je kao njegova najveća prednost isticano to da može biti lako promenjen. Džamić je ukazao na činjenicu da je javnost na neki način obmanjena, jer je predstavljeno da je cilj Ustava da doprinese očuvanju suvereniteta i spreči secesiju Kosova i Metohije, a to se dogodilo neposredno posle njegovog usvajanja.

„Ustav ne može da bude takav da onemogućava postojanje pravne države. Ukoliko se Ustav zasniva na političkoj svrsi, on ne može biti osnov za vladavinu prava, jer će vrhovni politički cilj rušiti pravo“, rekla je sociološkinja **Vesna Pešić**. Ova politička svrha je ranije bila ostvarivanje socijalističke države, a danas je Kosovo, istakla je Pešićeva. Objasnila je da Ustav treba da predstavlja krov političkog funkcionisanja države koji sadrži minimalan broj osnovnih pravila. „Potreban je referentni Ustav koji neće isticati bilo kakve etničke grupe i pripadnosti, a inicijativa za promenu treba da dođe od strane više grupa i kreatora ideje o njegovoj promeni“, objasnila je Pešić

Profesor Fakulteta političkih nauka **Milan Jovanović** rekao je da je čitajući rad došao do zaključaka da je Ustav Srbije akt sa manjkom legitimiteta, sadržajno nepopravljivo loše napisan i da ga je najbolje promeniti kroz institucije Ustavotvorne Skupštine koja bi podrazumevala prevremene izbore, kao i da je to jedini način koji obezbeđuje legitimitet. On je izneo svoj utisak da postoji prećutni konsenzus o tome da Ustav treba promeniti, ali je ukazao na činjenicu da bi se njegovom promenom, procedurom koja je u radu predložena kao najbolja, došlo do situacije da Ustavnu sud, čija je funkcija da tumači Ustav, treba da donese odluku o promeni koja tim istim Ustavom nije predviđena. Takođe, ukazao je na činjenicu da promena Ustava po prirodi stvari unosi nestabilnost u političku zajednicu i da o tome treba voditi računa.

„Čini se da svaka politička elita u Srbiji ima potrebu da napravi diskontinuitet u odnosu na prethodnu kroz promenu Ustava“, kritikovao je Jovanović.

Jelena Jerinić, docentkinja Pravnog fakulteta Univerziteta Union rekla je da je pitanje legalnosti podjednako bitno kao i pitanje legitimiteta i da je po njenom mišljenju najveći problem donošenja Ustava 2006. godine odsustvo javne rasprave, kao i trajanje samog procesa koji je bio nedovoljan da obezbedi potreban kvalitet. Takođe, objasnila je da

ISTRAŽIVAČKI FORUM

je revolucionarnu promenu Ustava, odnosno promenu na način koji nije predviđen Ustavom i zakonom moguće uraditi onda kada postoji revolucionarni momenat u društvu, poput onog koji je u Srbiji postojao 5. oktobra 2000. godine.

„U ovim okolnostima u kojima ne postoji revolucionarni momenat moramo da se vodimo zakonima i pravnim normama koje su na snazi i da način za promenu Ustava pronađemo u okviru njih“, istakla je Jelena Jerinić i dodala da bi Ustavni sud Zakon o Ustavotvornoj Skupštini, čak i kada bi bio izglasan, stavio van snage.

Stevan Lilić, profesor Pravnog fakulteta Univerziteta u Beogradu je u diskusiji koja je usledila posle uvodnih izlaganja, istakao pitanje cilja i ono što se novim Ustavim želi postići, jer ustav nije samo najviši zakonski akt najveće pravne snage već je oličenje vrednosnog sistema u kom je nastao. Naglasio je presudnu ulogu političke volje za bilo kakvom promenom po ovom pitanju imajući u vidu da upravo ta volja kreira i politiku. Govoreći o manjkavostima postojećeg Ustava,

naveo je primer člana u kome se navodi da predsednik odražava državno jedinstvo zemlje što nije moguće u polupredsedničkom političkom sistemu, kakav je sistem u Srbiji.

„Novi ustav morao bi da se zasniva na tri vrste pluralizma: političkom pluralizmu, pluralizmu vlasti i pluralizmu privrede odnosno tržišnoj utakmici“, objasnio je Lilić. On je istakao da je potrebno da javna rasprava o novom Ustavu istovremeno bude i rasprava u javnosti.

„Ustav mora da odražava realnost jedne političke zajednice, a ustavna realnost u Srbiji danas je takva da realni društveni tokovi probijaju postojeći Ustav“, zaključio je Lilić.

Etnički koncept nacije, odnosno definisanje Srbije kao države srpskog naroda i svih građana koji u njoj žive je jedan od najozbiljnijih nedostataka Ustava iz 2006, istakao je **Pavle Gavrilović** iz Biroa za društvena istraživanja.

Imajući u vidu promenljive društvene okolnosti u kojima je moguće da se svaka odredba pretvori u svoju suprotnost, u raspravi je istaknuta presudna uloga interpretatora, odnosno tumača ustava, kao i njihov kapacitet koji oni poseduju s obzirom da ovim ovlašćenjem postaju izvor prava.

Praveći distancu u odnosu na njenu poziciju sudije Ustavnog suda Republike Srbije, upravo je jedan od njegovih interpretatora, **Bosa Nenadić** iznela svoje mišljenje da je tekst poslednjeg Ustava u redakcijskom pogledu jedan od najlošijih Ustava u istoriji Srbije.

„Promena Ustava amandmanima bila bi nedovoljna pa je zato najbolje rešenje da se donese potpuno novi Ustav. On je konfuzan i kontradiktoran u mnogim odredbama i to svakodnevno vidim, jer sam u situaciji da tumačim Ustav“, rekla je Bosa Nenadić koja je i bivša predsednica Ustavnog suda Srbije. Ona je istakla da takav stav ne iznosi u ime suda, nego kao stručnjak za ustavno pravo koji smatra da Ustav pati od nedostatka u pogledu konzistentnosti. Takođe, ocenila je da postojeća procedura, ako bi bila primenjena na

ISTRAŽIVAČKI FORUM

demokratski način, nije velika prepreka za promenu Ustava, ali i da se do ustavnih promena ne može doći brzo.

Promocija najnovijeg predloga za javnu praktičnu politiku Istraživačkog foruma jedan je od događaja kojim **Evropski pokret u Srbiji (EPuS) obeležava 20 godina postojanja i rada**. EPuS se od svog osnivanja zalaže za izgradnju demokratskog društva i dosledno promoviše evropske vrednosti i standarde u svim oblastima političkog i ekonomskog života. Zahvaljujući brojnim aktivnostima koje je EPuS realizovao, veliki broj građana Srbije je bliže upoznat sa evropskim vrednostima, institucijama, programima i pravnim tekovinama EU i imalo priliku da stekne uvid u način i kvalitet života građana EU.

Istraživački forum predstavlja programsko telo Evropskog pokreta u Srbiji u okviru koga se sprovode sveobuhvatna i dubinska istraživanja i analize aktuelne situacije u procesu reformi, odnosno pišu i predstavljaju alternativni predlozi za javnu praktičnu politiku za efikasniju i efektivniju reformu u oblastima relevantnim za proces evropske integracije Srbije.

Rad Istraživačkog foruma finansijski podržava Fondacija za otvoreno društvo iz Budimpešte.